

TÜNTETÉSEK, BIZTONSÁGI ZÓNÁK ÉS A BÉKÉS GYÜLEKEZÉS JOGA**

I. BEVEZETÉS

A közelmúltban a tüntetések és tiltakozások állam általi korlátozásának vagyunk tanúi. Bizonyos helyszíneket, például a Fehér Ház közelében lévő közterületet, elzárták a tüntetők elől. A demonstrálókat a láthatáron kívülre terelik, átirányítják őket a környező utcákra és eltávolítják őket tiltakozásuk megcélzott helyszínétől. A titkosszolgálatok „biztonsági zónákat” jelölnek ki, hogy az elnököt és kíséretét az ellenzéki felvonulások és tüntetések látó- és hallótávolságán kívül tartsák. A rendőrség pedig olyan kifinomult technikákat alkalmaz, mint a megfigyelés, a beszivárgás, a félrevezetés vagy az előzetes fogva tartás, hogy aláássa és megghiúsítsa a demonstrációk lebonyolítását, és azt, hogy a tüntetők üzenetüket eljuttassák a széles nyilvánosságnak. Úgy tűnik, mint ha szeptember 11. és a terrorizmus elleni háború indokaival ezek a lépések igazolhatók volnának, de valójában ennek az ellenkezője igaz. A kormány elnyomó technikái által veszélyeztetett demonstrációk legtöbbször azon „problémás” megmozdulások – a háború, a globalizáció, a magánélet és a szabadság megkurtítása elleni tüntetések – közé tartozik, amelyek célja a hatalmán túlterjeszkedő kormány ellenőrzése, de azoknak nincs visszhangjuk a meghatározó sajtóorgániumokban. Az első alkotmánykiegészítés,¹ különösen az ahhoz kapcsolódó úgynevezett idő, hely és mód alkotmányossági teszt túlságosan gyengévé és bizonytalanná vált ahhoz, hogy ellensúlyozni tudná a kormány kifinomult módszereit, amelyekkel a tüntetéseket próbálja erőtlenné és ellehetetleníteni, illetve az egyet nem értés kifejezésének lehetőségét csökkenteni. Annak érdekében, hogy az alkotmány által biztosított jogot, melynek alapján a kormány „nem csorbítja a népnek a békés gyülekezéshez való jogát, valamint azt, hogy a kormányhoz forduljon panaszok orvoslása céljából”,² visszaállítsuk, ez az írás az idő, hely és mód teszt³ újradefiniálására és az első alkotmánykiegészítéshez kapcsolódó úgy-

nevezett különleges helyek tételének elfogadására szólít fel.

Az írás II. része a tiltakozások és tüntetések visszaszorítása érdekében alkalmazott kormányzati taktikákat tekinti át, különös tekintettel a washingtoni demonstrációkra. A III. rész azt vizsgálja, hogy az utcán történő tiltakozás és tüntetés esetén milyen alapvető érdekek szólnak a gyülekezés szabadsága mellett. A IV. és V. rész az idő, hely és mód teszt hatékonyságát értékeli, és azt a feszültséget vizsgálja, amely az egyszerű vagy- vagy alapú előírás és a tartalomszabályozás között feszül. A VI. rész egy árnyalt, közepes alkotmányos védettséget élvező „különleges helyek” tételt ajánl, a VII. rész pedig azt vizsgálja, hogy ez az új megoldás hogyan működne a washingtoni Lafayette park esetében.

II. AZ ELNYOMÁS ESZKÖZEI

A felvonulások és demonstrációk megghiúsításának legújabb taktikái már rég túlhaladtak a tűzoltótömlő használata, a gumibotos verés és a tömeges letartóztatás nyers, egyértelmű és nyilvánvalóan jogszerűtlen módszerein.⁴ Nem arról van szó, hogy a tüntetések korlátozása során a rendőrség teljesen felhagyott volna az erőszakkal és a kényszer helytelen alkalmazásával. Kérdezzék csak meg azt a százötven tüntetőt, aki akkor sérült meg, amikor 2003 novemberében a miami rendőrség az Amerikai Szabadkereskedelmi Terület elleni felvonulás során gumibottal, gumilövedékkel, speciális kézigránáttal és borspray-vel támadt a demonstrálókra.⁵ Sokkal inkább arról van szó, hogy a rendőrség olyan taktikákkal bővítette repertoárját, amelyek célja a háború- vagy globalizációellenes, illetve a polgári szabadságjogok melletti felvonulások és tüntetések jelentőségének csökkentése, irrelevánssá nyilvánítása. Ezek a taktikák az első alkotmánykiegészítés szempontjából veszélyesebbek, mert sokkal alattomosabbak. A közügyekben

* Szeretném megköszönni Owen Smith kutatási asszisztens segítségét.

** A tanulmány *Demonstrations, Security Zones, and First Amendment Protection of Special Places* címmel 2004-ben a University of the District of Columbia Law Review című folyóiratban jelent meg (8 University of the District of Columbia Law Review 53). Az írás magyar nyelvű fordítását a szerző engedélyével közöljük.

való tiltakozó megmozdulások ellen hatnak, ugyanakkor kevésbé valószínű, hogy ezek a rendőrségi akciók népharagot gerjesztenek vagy a tüntetőkkel való szolidaritásra készítetnek.⁶

A.

A Lafayette park esete

A Lafayette park Washington békés, zöld része, közvetlenül a Fehér Házzal szemben, a Pennsylvania sugárúton. A park, csakúgy, mint a Fehér Ház előtti járdá, több mint nyolcvan évig volt politikai tüntetések színhelye. Körülbelül ugyanennyi ideje próbálja meg a kormány korlátozni vagy teljesen ellehetetleníteni ezeket a tüntetéseket.

2001. szeptember 11. és 2004 márciusa között az USA rendőrsége betiltott itt minden, huszonöt főnél nagyobb létszámú tüntetést.⁷ 2002 augusztusában egy szövetségi bíróság jogszerűnek találta a huszonöt főnél több résztvevőt számláló tüntetések betiltását, és visszautasította a keresztény aktivista csoport arra vonatkozó kérelmét, hogy szeptember 11. évfordulójára emlékezve imádkozva virrasszanak a Fehér Ház előtti utcában. A bíróság szerint a Nemzeti Park Szolgálat, amely a titkosszolgálatok kérése alapján döntött, jogszerűen utasította el a nagyobb demonstrációk megtartására vonatkozó kérelmeket.⁸ A bírósági iratokból kiderül, hogy a kormány részben „az elnök és a Fehér Ház” elleni fenyegetéssel kapcsolatos hírszerzői információkra alapozva tartotta fenn a tilalmat.⁹ Ugyanakkor a tilalom minden valószínűség szerint azért maradt érvényben több mint két évig, mert a „Lafayette parkban a nagy létszámú gyűlések korlátozásának szükségét indokolta az a cél, hogy a titkosszolgálatok megfigyelhessék és követhessék azokat az egyéneket, akik egyrészt azonnali veszélyt jelentenek, illetve jövőbeli támadást készítenek elő a Fehér Házzal szemben”.¹⁰

A parkbeli tüntetések betiltása nem csupán szeptember 11. utáni jelenség. 1967 és 1977 között, a vietnami háború idején egy sor jogi lépésre, az úgynevezett kvéker akció esetekre volt szükség ahhoz, hogy a Fehér Ház előtti járdán a százfős, a Lafayette parkban az ötszáz fős tüntetési korlátozás megszűnjön.¹¹ Csak pár év telt el, és a Lafayette park ismét az első alkotmánykiegészítés csataterévé vált, amikor James Watt, a Reagan-adminisztráció belügyi államtitkára kinevezését követően bejelentette, hogy mindenfajta demonstrációt betilt a Fehér Ház előtt és a Lafayette parkban. A Belügyminisztérium ezt követően olyan szabályokat fogalmazott meg, amelyek nem tették lehetővé a gyülekezést a Fehér Ház előtti járdán.¹² Hogy elkerüljék a letartóztatást, a tüntetőknek folyamatosan mozogniuk kellett. A szabály

elfogadásának időpontjában a kormány azt állította, nem okozott nagy kárt a járdán való tüntetés betiltásával, mert a feliratok felmutatásával a tüntetők az utca másik oldaláról, a parkból is eljuttathatták üzenetüket.¹³ Azonban egy sor további, a Lafayette parkot is érintő előírás került a szabályozásba. Például a parkban nem lehet tüntetni „háromszor három lábánál [kb. 90 cm x 90 cm – a ford.] nagyobb méretű transzparenszekkel, és a tüntetők a táblájuktól három lábon túlra nem mozdulhatnak el, továbbá nem »sátorozhatnak«”.¹⁴

Ez utóbbi korlátozás, a „sátorozás” tilalma vezetett az első alkotmánykiegészítést értelmező jogesetekhez a Lafayette parkkal kapcsolatban. A Clark kontra Community for Creative Non-Violence¹⁵ ügyben a bíróság döntése szerint a Nemzeti Park Szolgálat engedélye felhatalmazta a szervezőket két, a hajléktalanok helyzetét szimbolizáló sátorváros felépítésére, ugyanakkor nem tette lehetővé, hogy a tüntetők a sátrakban aludjanak. A felperesek „egy a hajléktalanok számára baljós napon, a tél első napján kívánták kezdeni a tüntetést”.¹⁶ „A tüntetők számára a sátrakban alvás azért volt különösen fontos, hogy »bemutassák a hajléktalanság lényegét«, és hogy amilyen drámaian csak lehetséges, tudatosítsák, hogy a hajléktalanság olyan sokszor figyelmen kívül hagyott probléma, amelynek áldozatai gyakran az életet is veszélyeztető nélkülözéssel néznek szembe.”¹⁷

A bíróság döntésében azt hangsúlyozta, hogy az alvási tilalom nem sértette az első alkotmánykiegészítést, mivel egy ésszerű idő, tér és mód korlátozást alkalmazott a park védelme érdekében. A megfelelően szűkre szabott korlátozás a park vonzó, érintetlen körülmények között való fennmaradását szolgálta. Marshall és Brennan bíró különvéleményükben megjegyezték: „A többségi határozatból hiányzik bármiféle utalás arra, hogy a Lafayette park és a sétálóutca a nemzet történelme számára legfontosabb politikai tüntetések helyszínéül szolgált. [...] Ezek a helyek »a politikai véleménynyilvánítás és politikai tiltakozás megfelelő és hatékony fórumai«.”¹⁸

B.

A látóköron kívül: a tüntetők elszigetelése

Az ellenvélemények csitítására gyakorta alkalmazott hatósági taktika a tüntetők távol tartása attól a helytől, ahol a bírált esemény zajlik, illetve azoktól a személyektől, akikkel kommunikálni kívánnak. 2000-ben, a Los Angeles-i demokratikus nemzeti gyűlést megelőzően a városi rendőrség a gyűlés szervezőivel, az USA titkosszolgálatával és más ügynökségekkel együtt kijelölte a „biztonsági zónákat” a Staples Központ körül. Ez számos utcát, járdát és épü-

letet – összesen egy több mint nyolcmillió négyzetláb [kb. 740 000 négyzetméter – *a ford.*] nagyságú területet jelentett.¹⁹ A gyűlés ideje alatt a tiltakozók számára hivatalos tüntetési területet jelöltek ki, két-százhatvan yardnyira [kb. 240 méter – *a ford.*] a Staples Központ bejáratától.²⁰ Los Angeles városa biztonsági megfontolásokkal magyarázta a zónák nagyságát és a tüntetési terület kijelölését. Azok számára, akik a gyűlés delegáltjainak jelenlétében kívánták egyet nem értésüket kifejezni, egy „vékony vonal” kijelölésével tették lehetővé a demonstráció területéről a Staples Központ felé jutást.²¹ A gyűlés szervezői azonban egy „médiafalat” létesítettek, ahol a sajtó ezer képviselőjét látták vendégül, akik felszerelésükkel együtt éppen a Staples Központ és a hivatalos tüntetési terület közötti vékony vonalon helyezkedtek el.²² Az elsőfokú szövetségi bíróság a tervek áttekintése alapján megállapította, hogy „ezen a fontos politikai eseményen azok, akiknek nem volt jegyük a gyűlésre, nem tudtak a helyszínhez olyan közel kerülni, hogy láthatók és hallhatóak legyenek. Ez pedig nem egyeztethető össze az első alkotmánykiegészítésben foglaltakkal.”²³ Gyakori, hogy a tüntetőket nemcsak eltávolítják a tüntetés tárgyától, hanem beszorítják, bekerítik őket. Fallal veszik őket körül, hosszú ideig a rendőrség által kijelölt helyen kell tartózkodniuk, esetleg fogva tartják őket. A New York-i rendőrséggel szemben emiatt és más, a 2003 februárjában a háború ellen tüntetőkkel szemben alkalmazott taktikák miatt jogi felelősségre vonási eljárás indult.²⁴

Ezek a taktikák nem korlátozódnak a politikusok illetlen véleményekkel szembeni védelmére. 2003 áprilisában tüntetőcsoportok lepték el a Georgia állambeli Augusta városát, hogy az éves golfverseny alatt az Augusta Nemzeti Golfklub ellen tüntessenek. A csoportok a nők klubtagságból való kizárásának lehetetlenségére akarták felhívni a figyelmet. A város azonban százhuszonöt sheriffel és lovas rendőrrel készült a kilencszáz főre becsült tüntető tömeg megjelenésére. Megállapították, hogy a csoportoknak egy öt hektár területű telken kell maradniuk, fél mérföldre az Augusta Nemzeti Golfklub bejáratától, távol a golfpálya látókörétől.²⁵ A sheriffek arra készültek, hogy rendőrségi autóikkal különítik el a tüntető csoportokat, a lekerített területekre kényszerítve őket.²⁶ „Na jó, hadd csinálják, legyünk túl rajta, aztán menjünk haza” – mondta Johnny Whittle, a Richmond megyei rendőrség hadnagya. – Reméljük, mindenki boldog lesz és jól fogja érezni magát.”²⁷ A 11. szövetségi fellebbviteli bíróság jóváhagy-

ta az alsóbb bíróság döntését, amely visszautasította a tiltakozók arra vonatkozó kérelmét, hogy a golfklub főbejárata előtt tüntethessenek.²⁸

C.

Elnöki „biztonsági zónák”

A tüntetők eltávolításának helyessége különösen kétséges az elnökkel szembeni kritika esetében. Az American Civil Liberties Union (ACLU) nevű civil jogvédő szervezet 2004-ben eljárást kezdeményezett azt állítva, hogy a titkosszolgálatok elleni tüntetőket alkotmányellenes „módon és gyakorlat szerint” diszkriminálják. A felperesek szerint a titkosszolgálat azáltal, hogy kijelölt „demonstrációs zónákra” korlátozza a tüntetés lehetőségét,²⁹ kizárja a tüntetőket azokról a területekről, amelyek a köz számára nyitva állnak, és azokról, ahová az elnök szimpátiánsait beengedik. Gyakran olyan távol jelölik ki a demonstrációs zónát, hogy a tüntetők ne láthassák, hallhassák az elnököt, más szövetségi tisztviselőket vagy a hallgatóságot, és hogy azok se láthassák vagy hallhassák a tüntetőket.³⁰

A 2003. december 12-i philadelphiai elnöki látogatást megelőzően például az egyik legnagyobb aktivista csoport bejelentette a rendőrségnek, hogy az elnöki gépkocsikíséret látóterébe eső helyi Marriott Hotel előtt kíván tüntetni.³¹ Amikor a csoport megérkezett a helyszínre, a rendőrség arról tájékoztatta őket, hogy csak a közeli útkereszteződésnél felállított rendőri kordon mögötti területen tüntethetnek. Ezt a helyszínt viszont az elnöki gépkocsikíséret nem érintette a hotel bejárata felé közeledve.³² Mások szabadon mehettek a hotel bejáratának közvetlen közelébe, ahonnan az elhaladó gépkocsikíséret látható volt, és nem kellett áthaladniuk semmiféle látható biztonsági ellenőrzésen.³³ Később, amikor a tüntetőknek megengedték, hogy a „demonstrációs területéről” északi irányba induljanak, a gépkocsisorhoz való közeledésükkor újra rendőrök sora állította meg őket. Azoknak a személyeknek, akik viszont egyértelműen támogatták az elnököt, megengedték, hogy a vitatott területnek a biztonságiak által lezárt részén maradjanak. Őket az elnöki gépkocsisor jól láthatta és hallhatta.³⁴ Ahogy az ACLU fogalmaz keresetlevelében: „A philadelphiai rendőrök egyértelműen tudatában voltak annak, hogy a Bush-adminisztráció támogatói foglalták el a területet, és hogy [a tüntetők csoportjával] elhitették, hogy azt a területet a titkosszolgálatok utasítása alapján zárták el a tüntetők elől.”³⁵

AZ, HOGY AZ ADOTT PILLANATBAN, KÖZVETLENÜL A VITÁS KÖZÉLETI ESEMÉNYT KÖVETŐEN IS LEHETŐSÉG VAN A TÜNTETÉSRE, A GYÜLEKEZÉSI SZABADSÁG RÉSZÉNE.

Hasonló eset történt 2003 szeptemberében, amikor az elnök beszédet tartott Nyugat-Pennsylvániában. A titkosszolgálatok arra utasították a rendőrséget, hogy az összes tüntetőt az úgynevezett kijelölt szólásszabadsági zónába tereljék, amely egy nagy baseballpálya volt, hat láb magas [kb. 180 cm – *a ford.*] láncszemkerítéssel körülvéve.³⁶ Bár csak egy tüntetőcsoport kért és kapott engedélyt a baseballpályán való demonstrációra, minden transzparenszel rendelkező személyt, aki kritikát fogalmazott meg az elnökkel szemben, erre a területre tereltek, és az ellenszegülőket a rendőrség letartóztatta.³⁷ A rendőrség utólag azt állította, hogy az utasítás közvetlenül a titkosszolgálatoktól érkezett: „Volt egy rövid megbeszélés. Az embereket különböző helyekre osztották be, és elmagyarázták, hogy a gyülekezési terület a [baseballpályán] lesz, a tüntetőknek oda kell menniük.”³⁸ „A Bush család biztosan szereti a szegényeket, hiszen oly sokunkat tett azzá” feliratú táblát a kezében tartó személyt le is tartóztatták, mert nem volt hajlandó a baseballpályára menni, hogy csatlakozzon a Bush elnök látogatása ellen tüntetőkhöz.³⁹

Ez év januárjában Bush elnök délen járt, és megállt a Georgia állambeli Atlantában, hogy koszorút helyezzen el Dr. Martin Luther King Jr. főtiszteletű sírján. Amikor tiltakozók százai tűntek fel, hogy találkozzanak az elnökkel, korlátok segítségével bizonyos távolságban tartották őket, és az elnököt bussal zárták el a tüntetőktől.⁴⁰ Az elnök még külföldön is megpróbálta az elszigetelő biztonsági zóna technikájának alkalmazását. Amikor 2003 novemberében Londonba utazott, a titkosszolgálatok, az iraki háború ellen tiltakozó nagy tömegektől tartva, le akarták zárni kordonnal a város nagy részét. A brit hivatalnokok azonban nemet mondtak, és az esemény incidens nélkül lezajlott.⁴¹

Meg kell jegyeznünk, hogy ezek nem elszigetelt események. Az ACLU állítása szerint ugyanezeket a taktikákat legalább tizenöt különböző alkalommal alkalmazták országszerte.⁴²

D.

Kommunikáció és megelőzés – a tömegek felaprózása és megosztása

Nem újdonság,⁴³ hogy a rendőrség számos taktikát alkalmaz a tüntetők megzavarására, szétválasztására és felosztatására. Ismert jelenség, hogy a rendőrség messze túlbecsüli a tüntető tömeg létszámát, és azt ajánlja az embereknek, hogy védekezzenek az erőszak és a rendbontás ellen. A rendőrség aztán működésbe lép, és olyan mértékű erőt mutat fel, amely olykor vetekszik a tüntetők számával. Ezzel a taktikával a rendőrség elijeszti azokat az embereket, akik

ugyan részt vennének a tiltakozásokban, de félnek, hogy az erőszak helyszínén elkapják őket, és végül örülnek, hogy megelőzték az állítólagos katasztrófát.

További, gyakran alkalmazott eszköz az őrizetbe vétel; a letartóztatottnak a tiltakozás végén történő kiengedése; az úgynevezett csapdába csalás és őrizetbe vétel, amellyel elszigetelik a tiltakozók csoportját, bekerítik őket, és letartóztatás terhe mellett felszólítják őket a helyszín elhagyására; kisebb súlyú szabályszegésért, például egy kereszteződés eltorlaszolása vagy egy jóváhagyott felvonulási útról való letérés miatti letartóztatás; valamint a tüntetés központjaként használt épületek „tűzvédelmi vizsgálata”. 2000 és 2003 között e taktikák mindegyikét alkalmazták a Világbank és a Nemzetközi Valutaalap (IMF) ténykedése ellen demonstrálókkal szemben.⁴⁴ E módszerek később aztán máshol is előkerültek.⁴⁵

Néha a rendőrség húzd meg – ereszd meg játékot játszik az engedélyekkel és jóváhagyásokkal. Jól példázza ezt a „Pink Kód” Nők a Békéért elnevezésű csoport esete.⁴⁶ A nők Bush elnök tervezett iraki háborúja ellen szerettek volna tiltakozni, és bár néhány washingtoni utcán végigvonulhattak, a Fehér Ház előtti járdán való tüntetést megtagadták a hatóságok. Arra adott engedélyt a rendőrség, hogy huszonöt tüntető végigvonuljon a Pennsylvania sugárút járdáján a Fehér Ház előtt, majd azt mondták, hogy a Lafayette tér körüli terület le van zárva, és távozniuk kell. Akik erre nem voltak hajlandók, azokat letartóztatták.⁴⁷

III.

A TILTAKOZÁSOK, TÜNTETÉSEK KÜLÖNLEGES ÉRTÉKE

Fel kell tennünk a kérdést, hogy miért aggódunk ennyire a tiltakozások, demonstrációk korlátai miatt, hiszen a nyilvános viták színtere elsősorban a média, és arra is kevesen figyelnek.⁴⁸ Sokan vagyunk, akiket az utcasarkon szórólapot osztogatók csak idegesítenek. Alig vannak már hordószőnokok a parkban, azokat is félbolondnak tekintjük. Washingtonban, a tömegdemonstrációk Mekkájában pedig a legtöbb felvonulás pusztán bürokratikus ügyé vált, amelyben a tüntetők és a rendőrség meghatározott forgatókönyvet követnek, és azon vitáznak, hány ember vett részt a demonstrációban. Ahogy Lucy G. Barber írja a washingtoni felvonulások történetéről szóló könyvében: „A felvonulások szokásszerűsége, megszokottsága és előreláthatósága miatt az újságírók jelentéktelen eseményként kezelik azokat, kevéssé figyelnek a politikai követelésekre, és alig írnak róluk.”⁴⁹

Mégis, az olyan krízishelyzetek esetén, mint amilyen egy háború, polgári jogi mozgalom vagy egy súlyos gazdasági válság, szembesítő, lármás, néha engedetlen tüntetők jelennek meg. Ezek a „problémás” demonstrációk azok, amelyek szembeszállnak a kormány politikájával, és szándékuk a változtatás. Az emberek pedig észreveszik őket. A tüntetéseken, különösen a problémás tüntetéseken keresztül az egyet nem értés hangjai hallhatóvá válnak és tudatosulnak a tömegekben. Az utca az emberek fóruma marad, és tekintettel a média konszolidációjára, homogenizációjára, részrehajlására, valamint a médiában való megjelenési lehetőségek csökkenésére, e fórum „a demokratikus elmélet számára új értelmet nyer”.⁵⁰ Ahogy Brandeis bíró sokatmondóan emlékeztetett minket, a tüntetés, az ellenzéki hangok, az egyet nem értés védelme és az erőteljes és kihívó beszéd számtalan formája is elengedhetetlen a szabadság biztosításához: „Azok, akik kivívták a függetlenségünket, hitték, [...] hogy a szabadsággal szembeni legnagyobb veszély a közömbös nép; hogy a nyilvános vita közéleti kötelesség; és hogy ez kell hogy legyen az amerikai kormányzati rendszer alapelve. Felismerték a kockázatokat, amelyek minden ember által teremtett intézmény ki van téve. De tudták, hogy nem lehet a rendet pusztán a rendsértés miatti büntetéstől való félelem révén fenntartani; hogy veszélyes dolog a gondolkodás, a remény és a képzelet megzabolázása; hogy a félelem elnyomást, az elnyomás gyűlöletet szül; hogy a gyűlölet veszélyezteti a stabil kormányzást; hogy a biztonság felé vezető út a vélt sérelmek szabad kibeszélése és a javasolt jóvátétel lehetőségén keresztül vezet.”⁵¹

A nyilvános tiltakozás a közfigyelem felkeltését célozza és biztonsági szelepként működik. A véleményszabadság fontosságát instrumentális érvekkel alátámasztók és azok, akik a szólásszabadságot az igazságkeresés eszközének tekintik, tudják, hogy a meghökkentő, bíráló vélemények megjelenése toleranciára tanít,⁵² felráz bennünket⁵³ és alapvető társadalmi változások katalizátora lehet.

Jó néhány tiltakozás és tüntetés közvetlenül hatott bizonyos közéleti kérdések megoldására. A női választójogért harcolók évekig küzdöttek felvonulással és röplapozással, és a legprovokatívabb módon, a Fehér Ház előtt.⁵⁴ A „bónusz felvonulók”, az elkeseredett, munkanélküli első világháborús veteránok ezrei hívták fel a nemzet figyelmét saját helyzetükre, amikor 1932-ben Washingtonba mentek, hogy arra kérjék a Kongresszust, gyorsítsa fel a háborús „bónuszok” kifizetését.⁵⁵ Az 1960-as évek nagy polgári jogi felvonulásai Washingtonban és a déli államokban a szegregáció brutális és igazságtalan voltának tudatára ébresztették a nemzetet, és szorgalmazták

az 1964-es polgárjogi törvény elfogadását.⁵⁶ Az 1970-es évek elején és a sorozatos háborúellenes washingtoni tüntetések után az újságírók úgy tekintették a tiltakozásokat és a demonstrációkat, mint amelyek a demokratikus élet szerves részei és a politikai változás hírnökei. Valóban azok lettek.⁵⁷

A kormánypolitika vagy a kormányhivatalnokok elleni tiltakozások és demonstrációk „értékes” beszédnek⁵⁸ számítanak, azok a politikai beszéd legtisztább formái. A tüntetések a politikai véleményformálás olyan eszközei, amelyek erőt adnak a résztvevőknek és megváltoztathatják az országot. A tiltakozások és demonstrációk szolidaritást ébresztenek, és lehetővé teszik az amúgy távoli és talán a problémákkal tisztában nem lévő vezetőkkel való kommunikációt. Ez a demokrácia legelemibb és néha legerőteljesebb megnyilvánulási formája. Némelyek, főleg a szűkös erőforrásokkal rendelkezők számára, ez az egyetlen mód egyet nem értésük kifejezésére, és arra, hogy ellenvéleményüket mások is láthassák és hallhassák.⁵⁹

Az, hogy az adott pillanatban, közvetlenül a vitás közéleti eseményt követően is lehetőség van a tüntetésre, a gyülekezési szabadság része. A tüntetők az önmegvalósítás magasabb szintjén élnek jogaikkal, mint azok, akik politikai tevékenysége a szavazás magányos és ritka lehetőségére korlátozódik.⁶⁰

A kormánypolitikával vagy a kormányhivatalnokokkal szembeni tüntetés a status quo elleni közvetlen és azonnali támadást is jelent. Ezeket a tüntetéseket a mai napig az állami beavatkozás, az elhallgattatás veszélye fenyegeti, mert a tüntetők gyakran radikális retorikát és szokatlan módszereket használnak és alapvető meggyőződéseket kérdőjeleznek meg, vezetőket, elnököket támadnak, sőt időnként a polgári engedetlenség taktikáját alkalmazzák, néhanem a tüntetésben olyan csoportok is részt vesznek, amelyek tagjaira mint bajkeverő elégedetlenkedőkre tekintenek.

A továbbiakban megvizsgáljuk, hogy a szólásszabadságot biztosító első alkotmánykiegészítésre vonatkozó joggyakorlat miért túl gyenge és megengedő ahhoz, hogy az ilyen támadások elleni biztonság védőbástyaként tarthassuk számon.

IV. AZ ELSŐ ALKOTMÁNYKIEGÉSZÍTÉS ÉS AZ EGYRE MEGENGEDŐBB IDŐ, HELY ÉS MÓD TESZT

A modern szólásszabadság doktrína élesen elkülöníti a szólás állam általi szabályozásának azon formáját, amelynek célja a beszéd tartalmának vagy kom-

munikációs hatásának szabályozása attól, amelynek célja a szólás idejének, helyének és módjának vagy a véleménykifejező magatartás nem kommunikatív elemeinek szabályozása. Az általános vélekedés szerint ez az éles vonal hatékonyan kiszűri a tilalmazott, bizonyos nézetek cenzúrázására tett kísérleteket,⁶¹ ugyanakkor megengedi, hogy a kormány több területen szabályozzon, például megtilthassa a nyílt színi égetéseket vagy előírhatja az iskolai öltözködési szabályokat, amikor ugyan a szabályozás célja nem a szólás befolyásolása, de jelentős hatással van rá. A tartalomszabályozást a bíróság szigorú vizsgálatnak (*strict scrutiny*, például *Simon & Schuster, Inc. versus Members of the New York State Crime Victims Bd.*, 502 U.S. 105, 116 [1991]: „A beszéd tartalom alapú korlátozásának megengedésével nagyobb az esély arra, hogy a kormány hatékonyan kiűz bizonyos gondolatokat vagy nézőpontokat a gondolatok piacteréről. Az első alkotmánykiegészítés vélhetően éppen ezt a típusú diszkriminációt helyezi a kormány hatókörén kívülre”), egyes esetekben különösen szigorú vizsgálatnak (*exacting scrutiny*)⁶² veti alá, és ezt a szabály aligha fogja túlélni.

Az idő, hely és mód szabályozásának egy alacsonyabb tesztnek kell megfelelnie. A Legfelső Bíróság a Heffron kontra International Society for Krishna Consciousness esetben a következőképpen határozta meg az alkalmazandó tesztet: a szabályozásnak tartalomsemlegesnek kell lennie, a szabályozást „jelentős kormányérdek” kell hogy igazolja és „bőséges alternatív csatornák” léte szükséges, hogy az érintett fél közölhesse üzenetét.⁶³

Az idő, hely és mód teszt másik megfogalmazása az O'Brien kontra United States jogesetből ismeretes:⁶⁴ „Az állam szabályozása kellőképpen igazolható [...] ha valamely fontos vagy lényeges kormányzati cél elérését segíti elő; ha a kormányzat célja nincs összefüggésben a szólásszabadság elnyomásával; és ha az első alkotmánykiegészítésben rögzített szabadságjogok esetleges korlátozása nem súlyosabb, mint ami feltétlenül szükséges a kormányzati célok eléréséhez.”⁶⁵

Meg kell bocsátanunk annak, aki úgy vélekedik, hogy az idő, hely, mód tesztnek nehéz megfelelni. A kormányzati célnak jelentősnek kell lennie, a korlátozásnak pedig kellőképpen szűkre szabottnak. Nos, megbocsátunk neki, de attól még nem lesz igaz. Egyfelől a figyelmes szemlélő észreveheti, hogy az idő, hely, mód teszt két megfogalmazása nem ugyanaz. Az O'Brien-teszt a „lényeges” kormányzati

érdekkel és a „szükségesnél nem nagyobb” korlátozással egyértelműen szigorúan védi a szólást. Azonban az O'Brien-tesztet időközben módosították egy a szimbolikus beszédet érintő ügyben,⁶⁶ és bár a bíróság továbbra is idézi, az idő, hely, mód értékelés során hivatkozik rá, valójában a Heffron-teszt az irányadó.⁶⁷ Másfelől a Heffron-teszt viszont gyenge, megengedő vélelemmé alakult, amely kedvez az állami szabályozásnak és a status quo fennmaradásának.

Az idő, hely, mód tesztet sokan kritizálják, amiért az szubjektív, megengedő ésszerűségi/mérlegelési teszté alakult át.⁶⁸ C. Edwin Baker a tiltakozásokról és demonstrációkról szólva megemlíti például, hogy a teszt óhatatlanul a status quo fennmaradásának és a rendfenntartásnak kedvez. „A [döntéshozók, mint a bírák és politikusok] mindennapi tájékozódása előreláthatóan az egyet nem értő, bomlasztó cselekmények kívánatosságának és indokoltságának nagyon szűk körű értelmezéséhez vezet.”⁶⁹ A „mérlegelési vizsgálat legtöbbször és logikus módon az utilitárius vagy közjólétre vonatkozó standardok valamelyik változatát alkalmazza”, és az egyet nem értő, más véleményen lévők preferenciáinak figyelmen kívül hagyásához vagy teljes elutasításához vezet.⁷⁰

A TILTAKOZÁSOK ÉS DEMONSTRÁCIÓK SZOLIDARITÁST ÉBRESZTENEK, ÉS LEHETŐVÉ TESZIK AZ AMÜGY TÁVOLI ÉS TALÁN A PROBLÉMÁKKAL TISZTÁBAN NEM LÉVŐ VEZETŐKKE VALÓ KOMMUNIKÁCIÓT.

Bizonyos értelemben elkerülhetetlen volt, hogy a teszt ily módon deformálódjon. Végtére is az első alkotmánykiegészítésre hivatkoztak az eltérő véleményt képviselők, a radikálisok és a gyűlölt csoportok. A negyedik alkotmánykiegészítés dinamikájához hasonlóan, ahol a jogokra gyakran a bűnelkövetők hivatkoznak, az ésszerűségi teszt, amelyet azok alkalmaznak, akiknek a sikere a rend és a status quo fenntartásán múlik, hajlamosak lesznek elítélni a fenyegető, konfliktuskereső, szokatlan vagy éppen nemkívánatos véleménynyilvánító magatartásokat. Ráadásul az ad hoc ésszerűségi tesztek hajlamosak a kormánynak a nagykereskedelem szabályozásához fűződő érdekét (például a közrendhez fűződő általános érdeket) a kiskereskedelmi tevékenység értékéhez mérni (például miért pont itt, miért épp most kell ennek a csoportnak felvonulnia; nincs más módjuk az üzenetük átadására). Így majdhogynem elkerülhetetlen, hogy a közrendre vonatkozó kormányzati érdek nagyobb súllyal essen latba, mint az egyén szempontja.

Az ésszerűségi teszt alkalmazása több okból is problémás. A tiltakozások és demonstrációk idejére, helyére és módjára vonatkozó korlátozások, amelyekkel a tüntetőket eltávolítják a tüntetések tárgyától vagy látókörön kívül helyezik őket, ugyanúgy

csökkentik az esélyét annak, hogy a demonstrálók által közvetített üzenet visszhangra találjon, mintha a kormány arra kényszerítette volna őket, hogy csúnya szavaikat szépekkel helyettesítsék. Az ilyen idő, hely, mód előírások keretek közé szorítják a társadalmi diskurzust,⁷¹ korlátozzák az egyet nem értő hangok nyilvánosságát, és a társadalmi felfogások megváltozása ellen hatnak. A felvonulásokon megjelenő tömeg méretének csökkentését célzó idő, hely és mód korlátozások csorbítják minden ember arra vonatkozó szabadságát, hogy a tüntetéshez való csatlakozás révén fejezhesse ki véleményét. A demonstrációk idő, hely, mód korlátozása az egyet nem értés meghatározott formáit veszi célba. Hátrányosan megkülönbözteti azokat az embereket, akiknek korlátozott a lehetőségük az alternatív kommunikációs csatornák kihasználására, és nehezebb a helyzetük azoknak az üzeneteknek, amelyeket ezek az emberek közvetítenek. A „problémás” tüntetések alkalmasak arra, hogy a kormányzat annak kapcsán homályos állításokat tegyen a biztonságról és a terrorista támadásokról.⁷²

Ha megnézzük az idő, hely, mód teszt összetevőit, azt látjuk, hogy a bíróságok „jelentősnek” fogadják el a legkülönbözőbb kormányzati érdekeket. Az állam szabályozhatja a szólás idejét, helyét és módját, hogy megelőzze az ártalmas vizuális hatásokat,⁷³ védje a magánéletet,⁷⁴ csökkentse a zajt⁷⁵ és kontrollálja a tömegeket.⁷⁶ Az államnak ritkán kell igazolnia, hogy mekkora az esélye a megjósolt ártalom való bekövetkeztének.

Változó a teszt „szűkre szabott szabályozást” érintő részének értelmezése is. Némely bíróság csupán laza kapcsolatot követel meg a kormány állítólagos céljai és a szólás korlátozása között, más bíróságok a cél-eszköz közötti szorosabb összefüggést igényelnek. Az eltérő értelmezésekért a Legfelső Bíróság a felelős, mert feladta a szűkre szabottság követelményét, amely biztosította volna, hogy a kormány tisztességesen járjon el, másrészt viszont a szólás védelmére törekedett a legkevésbé korlátozó eszköz tesztjének bevezetésével. E teszt szerint a kormánynak meg kell vizsgálnia, vannak-e alternatív lehetőségei céljai elérésére. Ha vannak ilyen alternatívák, és ha ezek kevésbé korlátozzák a szólásszabadságot, akkor a kormánynak ezeket kell alkalmaznia. A Legfelső Bíróság a Ward kontra Rock Against Racism esetben és az ezt követő ügyekben azonban kifejezetten azt az álláspontot képviselte, hogy az idő, hely, mód teszt alapján a kormánynak nem kell azt bizonyítania, hogy céljának eléréséhez a legkevésbé korlátozó módszert alkalmazta. Ahogyan Marshall, Brennan és Stevens bírák fogalmaztak a Rock Against Racism ügyhöz fűzött különvéleményükben, ha a legkevés-

bé korlátozó eszköz tesztjétől megszabadulunk, akkor a szűkre szabottság követelményének lényegétől válunk meg: „A mai napig a szólásszabadság legfőbb biztosítója a kormány arra vonatkozó kötelezettsége, hogy az alapjogba való legkisebb beavatkozással járó korlátozást alkalmazza céljai eléréséhez. Ha feladjuk azt a követelményt, hogy az idő, hely, mód szabályozásokat szűkre szabottan kell értelmezni, a többség az alkotmányos vizsgálatot kötelező jóváhagyással fogja helyettesíteni. [...] Azáltal, hogy a bíróság szerint a [zajszint szabályozásáról szóló] iránymutatások érvényes idő, hely, mód korlátozások, annak dacára, hogy léteznek kisebb beavatkozással járó, de hatékony hangszintszabályozó módszerek, a többségi vélemény megfosztja a szűkre szabottság követelményét mindenfajta jelentéstől.”⁷⁷

Az idő, hely, mód teszt „megfelelő alternatív lehetőségekre” vonatkozó követelménye alábecsüli a szólás értékét, mert felhatalmazza a bírákat, hogy saját szempontjaik szerint döntsenek arról, ki a célközönség, és hogy a tüntetőknél volt-e elegendő lehetőségük üzenetük átadására. A tiltakozások és felvonulások esetében előfordulhat, hogy nincs semmilyen alternatíva, és ha van is, biztosan nem elégséges. Bizonyos kérdéskörben a tiltakozásoknak nincs alternatívájuk. Ha egy csoport petíciót akar benyújtani a kormánynak vagy panaszt kíván tenni a Kongresszusnál, nincs más lehetősége, csak az, hogy a Kongresszus épületének lépcsőinél, azaz „demokráciánk központjánál” nyilvánít véleményt.⁷⁸ De még ha a helyszín változtatható is, az üzenet adott szövegkörnyezetben, adott időben érvényes. Ha egy csoport tiltakozni kíván amiatt, hogy egy kormányzó nem volt hajlandó felfüggeszteni a január elsejére ütemezett kivégzést, az üzenet erőtlenné, sőt okafogyottá válik, ha arra kényszerítik a tüntetőket, hogy a kormányzó irodájától távol tiltakozzanak január másodikán. A bíróságok mutattak némi érzékenységet az idő és a hely fontossága iránt, de nem mindig és nem következetesen.⁷⁹

V. A TARTALOM KONTRA IDŐ, HELY, MÓD SZABÁLYOZÁS TARTHATATLANSÁGA

Mivel a szólás védelme azon múlik, hogy a bíróságok az állami szabályozást a tartalom ellen irányulónak értékelik vagy pedig egyszerű idő, hely, mód előírásnak tekintik, érthető, hogy a felperesek mindent megtesznek azért, hogy a rendelkezést tartalomszabályozásként tüntessék fel. Jó példa az ACLU Philadelphia város elleni beadványa, amelyben azt kifogásolták,

hogy a 2002-ben egy elnöki látogatás ellen tiltakozókat jogszerűtlenül bekényszerítették egy „tiltakozási zónába”, távol Bush elnök gépkocsisorától. A beadvány tartalomszabályzásként tekint a kormányzati lépésre. Az ACLU szerint kizárólag a demonstráló személyeket és csak a Bush ellen tüntetőket terelték el a hotel körzetéből, ahol az elnöki kíséret keresztülhaladt és az elnök egy rövid időt eltöltött.⁸⁰ A közönség szabadon közlekedhetett a hotel bejárata melletti járdán, és az elnököt támogató embereknek megengedték, hogy olyan helyen gyülekezzenek, ahol az elnök láthatja és hallhatja őket, míg ugyanennek a területnek egy részét elzárták a tüntetők elől. A tüntetők és a többi ember közötti különbségtétel a tüntetőkre vonatkozó, az üzenet tartalmától független szabályozásnak tűnik, így az idő, hely, mód teszt hatálya alá esik. Azonban az elnök elleni tiltakozók és az elnököt támogatók közötti különbségtétel valójában a szólásszabadság gyakorlóival szembeni, a közvetített üzenet tartalma alapján történő eltérő bánásmódot jelent, így szigorú alkotmányos vizsgálat tárgya.

Az a probléma e megközelítéssel, amely a tüntetésekkel kapcsolatos mindenfajta előírást a tartalomszabályozás alá próbál beerőltetni, hogy a kormányzat válaszlépése az olyan elnöki biztonsági zónák kijelölése lehet, amely mindenkit távol tart az elnöki látogatás színhelyeitől. Az egyenlő bánásmód biztosítása nem elegendő, ha ez azt jelenti, hogy mindenkit egyformán ridegen kezelnek. Továbbá bárhogy próbáljuk, nem kényszeríthetünk bele minden előírást a jelenlegi tartalom kontra idő, hely, mód dichotómiába, lásd például a tüntetők és az arra elhaladók eltérő kezelését. Talán más módon kell közelítenünk a kérdéshez.

Az eddigi vizsgálat során feltételeztük, hogy a szólást érintő állami előírást be lehet sorolni a tartalomszabályozás vagy az idő, hely, mód szabályozás csoportjainak egyikébe. Valójában nem egyértelmű, hogy a szólásszabadság védelmét ez a fajta csoportbesorolás szolgálhatja a legjobban.⁸¹ Nem biztos, hogy a jelenlegi tartalomszabályozás és az idő, hely, mód vizsgálat közötti határvonal védhető, és ha védhető is, további kérdés, van-e értelme idő, hely és mód alapján korlátozni a tüntetőket. Ezért a „kvázi tartalomszabályozás” kategóriájának bevezetését javaslom.

A jelenlegi tartalom kontra idő, hely, mód dichotómiának akkor van értelme, ha feltételezzük, hogy a

A FELVONULÁSOK ÉS DEMONSTRÁCIÓK MEGHÍÚSÍTÁSÁNAK LEGÚJABB TAKTIKÁI MÁR RÉG TULHALADTAK A TÚZOLTÓ TÖMLŐ HASZNÁLATA, A GUMIBOTOS VERÉS ÉS A TÖMEGES LETARTÓZTATÁS NYERS, EGYÉRTELMEŰ, ÉS NYILVÁNVALÓAN JOGSZERŰTLEN MÓDSZEREIN.

legrosszabb dolog, amit a kormányzat tehet, az a szólásnak azzal a céllal történő szabályozása, hogy bizonyos üzeneteket elnyomjon. Ez a fajta eljárás kétségtelenül veszélyes a szabadságra és a szabad, nyílt és demokratikus társadalomra. Ahogyan Jackson bírósági írt a West Virginia State Board of Education kontra Barnette esetben: „Ha van egy fix csillag alkotmányos horizontunkon, akkor az az, hogy semmilyen hivatalnok, legyen az magas vagy alacsony rangú, nem írhatja elő, hogy mi az igaz politikai, nemzeti, vallási és egyéb kérdésekben.”⁸² Mégis vannak olyan helyzetek, amikor a kormányzat ugyan nem magát a szólást kívánja szabályozni, de a szólás idejének, helyének és módjának meghatározása hasonlóan pusztító vagy torzító hatással jár. Jó példa erre, ha összehasonlítjuk a fővárosban mindenfajta tiltakozó felvonulást megtiltó kormányzati határozatot (amely idő, hely, mód szerinti szabályozás) a fővárosban az összes nagy, a terrorizmus elleni háborút ellenző demonstrációt betiltó kormányzati döntéssel (amely viszont tartalomszabályozás). A kormányzatnak, saját bevallása szerint, az első korlátozásra azért volna szüksége, hogy az utcákat akadálytalanítsa arra az esetre, ha egy terrorista támadás miatt a város evakuálására volna szükség. A második korlátozás pedig a kormányzat szerint azért volna elkerülhetetlen, mert a terrorizmusellenes háború elleni tüntetések felbátoríthatják a terrorista támadókat. Az első szabályozást mint idő, hely, mód előírást az általános ésszerűségi standard alapján kellene elbírálni, míg a másodikat – tartalomszabályozás lévén – szigorú alkotmányos tesztnek kellene alávetni. Pedig az állami szabályozás eredménye vagy hatása mindkét esetben az, hogy jelentősen korlátozza a kormány terrorizmussal kapcsolatos politikáját ellenző vélemények kifejezésének lehetőségét.

A tartalom kontra idő, hely, mód dichotómia másik hátránya, hogy több különböző fajta szólásszabályozás tartozik az idő, hely, mód vizsgálat hatálya alá, és ezeket aztán a bíróság egy minden célra használatos teszt keretében értékeli. Az eredmény nem mindig az adott eset lényeges körülményeinek értelmes mérlegelése, hanem egy általános és megengedő ésszerűségi teszt alkalmazása. Az idő, hely, mód szabályozások például a véleményt kifejező magatartások két elég különböző módját szabályozzák. Néhány esetben az állami szabályozás csak érinti a szólást, mert azokat a cselekményeket rendezzi, amelyek önmagukban nem közvetítenek véleményt, csak abban az esetben, ha a szólok azért kezd bele ebbe a tevékenységbe, hogy „közöljön valamit”. A kormányzat

tehát szabályozhatja a nyílt színi égetést, mert persze előfordulhat, hogy valaki azért szeretne tüzet gyújtani, hogy tiltakozzon az atomenergia-politika ellen. A tűz meggyújtása önmagában nem véleménynyilvánítás, és rendesen nem is értékelhető ilyenként. Csupán a véleménynyilvánítás szándéka miatt kapcsolódik a szólásszabadság kérdésköréhez. Ez a kapcsolat a magatartások végtelen sorát rendelné az első alkotmánykiegészítés védelme alá. Ha ez a védelem a minimálisnál nagyobb volna, a rendes egészségügyi és biztonsági megfontolásokat félre kellene dobni. Azonban vannak másfajta idő, hely, mód szabályozások, amelyek önmagukban is a véleménynyilvánítást szabályozzák.

A tiltakozás, a felvonulás, a demonstráció, a szórolapozás különböző eszközökön keresztül megvalósuló szólás. Ezeknek a cselekményeknek a szabályozása a véleménynyilvánítás közvetlen korlátozása, és nem kell ismernünk a szónok szándékát ahhoz, hogy értékelni tudjuk. Az, hogy a kormányzat nem feltétlenül a tiltakozók üzenetét kívánja támadni, nem jelenti azt, hogy a szólást ne korlátozná közvetlenül. A bíróságok egyes esetekben különbséget tettek a jogtudomány által a szólásszabadság tartalomszabályozásának nevezett korlátozás, a kifejező magatartások szabályozása és a szólás járulékos szabályozása között.⁸³ Nem mindenki ért egyet ezzel a rendszerezéssel,⁸⁴ de a szándék annak elismertetése, hogy a véleménynyilvánítás valamennyi formája nem sorolható be maradéktalanul a fenti két kategóriába.

Emellett a jelenlegi tartalom kontra idő, hely, mód dichotómia nem veszi figyelembe a „kvázi tartalomszabályozás” módszerét, és a szólás bizonyos kategóriái elleni diszkriminációt valósít meg. Amikor a kormányzat, bár nem vesz célba bizonyos üzeneteket, mégis szisztematikusan elnyomja a szólás bizonyos formáit, például megtiltja a szórolapozást vagy elfojtja a tömegdemonstrációkat, akkor tulajdonképpen bizonyos háborúellenes, kisebbségi üzenetekkel és egyes más véleményt képviselő, radikális szónokokkal szemben lép fel diszkriminatív módon. Ezek a szónokok nem rendelkeznek a médiafigyelmet felkeltő eszközökkel és nem tudják a szólás drágább vagy kifinomultabb formáit használni. Számukra az utca jelenti a megoldást.⁸⁵

Végül a jelenlegi tartalom kontra idő, hely, mód dichotómia nem ad számot arról, hogy bizonyos esetekben a szólás ideje, helye, módja maga az üzenet, vagy legalábbis annyira szervesen kapcsolódik hozzá, hogy az idő, hely, mód bármilyen korlátozása szükségképpen tartalom- vagy kvázi tartalomszabályozást is jelent. Például amikor az aktivisták a fővárosban fel akarták hívni a figyelmet a hajléktalanságra és a közhatalmat gyakorlóknak a hajléktalanok álla-

potával kapcsolatos érzéketlen közömbösségére, már önmagában annak drámai üzenete volt, hogy télen, a Fehér Házzal szembeni területen, a szabadban aludtak.⁸⁶

VI. A KÜLÖNLEGES HELYEK DOKTRÍNÁJA

Lehetséges vajon egy szólásvédő teszt kialakítása, amely ugyanakkor megengedi a véleménynyilvánító magatartás idejének, helyének és módjának jogszerű és megfontolt szabályozását? Milyen működőképes szabályokat fogadhatunk el? A jogtudomány több megoldást is felvázolt már. A Yale Law Journal egy 1995-ös cikkében például Ronald J. Krotoszynski azzal érvelt, állítsuk vissza a Frank M. Johnson bíró, az alkotmány kitűnő és bátor védelmezője által alkalmazott mérlegelési tesztet.⁸⁷ A Johnson bíró által alkalmazott mérlegelési teszt, amely biztosította a tüntetőknek azt a jogot, hogy békés emberi jogi felvonuláson vegyenek részt Selmától az Alabama állambeli Montgomery-ig, kifejezetten elismerte, hogy a tiltakozáshoz való jog bírói védelmének nagysága a tiltakozás tárgyául szolgáló igazságtalanság mértékétől is függ. A faji diszkrimináció elleni tüntetések lehetőségét megnyirbálni szándékozó állami szabályokat az 1960-as években tehát különösen szűken kellett értelmezni és a kormányzati érdekeknek nagyon sürgetőnek kellett lennie. A bíróságok e teszt alapján kevésbé szigorúak ugyanezen korlátozásokkal szemben, ha a felvonulást mondjuk a gyorsforgalmi sávok megszüntetéséért szervezik.⁸⁸ Ezt a megközelítést nem alkalmazzák, mert kevés támpontot ad és arra kényszeríti a bírókat, hogy a társadalmi kérdések fontosságát saját személyes politikai skálájuk szerint értékeljék.

Vincent Blasi másik megoldást ajánl. Érvelése szerint a tüntetéshez kapcsolódó jogot többé-kevésbé a történelmi kontextusnak megfelelően kell védelemben részesíteni; azaz fel kell tennünk a kérdést, hogy a tiltakozásra akkor kerül-e sor, amikor a közhangulat intoleráns.⁸⁹ A bírácoknak különösen ébernek és védelmezőnek kell fellépniük a tiltakozások mellett az elnyomás és konformitás idején. Ez hasznos, de talán törekeny újítás. A bírácoknak több kell, mint figyelmeztetés, hogy „húzzák ki magukat”, amikor a szabadság elleni ostrom súlyosnak tűnik. Ahogyan John Hart Ely emlékeztet minket, a paranoia és intolerancia idején a bírác is könnyen sodródhatnak, csakúgy, mint mi mindannyian.⁹⁰ Igaz, arra is figyelmeztet, hogy a bírác kevésbé könnyen sodródnak, ha van az általános dorgálásnál komolyabb fogódzkodójuk,

amely irányítja őket. Konkrét szabályokra van szükségük; szabályokra, amelyeket már jó előre megállapítanak és amelyek segítik és vezetnek a bírót, még a legzavarosabb időkben is.⁹¹ Ely erős, határozott teszteket ajánl, amelyeket békés időkben fogalmaznak és az árbochoz kötik a bírót a vihar közeledtével. Bár írásában kifejezetten a „veszélyes beszéd” problémájával foglalkozik, meglátásai érvényesek a tiltakozásokra és a demonstrációkra is.

A határozott teszt körvonalai a korábbi bírósági ügyekben megtalálhatók. Először is a bíróságok felismerték annak jelentőségét, hogy a demonstrálók tüntetésük tárgyához közel kerülhessenek és azt, hogy a tüntetőket a célközönség láthassa és hallhassa.⁹² E jogok különösen érzékeny védelme tapasztalható a Bay Area Peace Navy kontra United States jogesetben.⁹³ Ebben az ügyben a bíróság egy hetvenöt yard [68,5 méter – *a ford.*] hosszú biztonsági zóna alkotmányosságát vizsgálta, amely lehetetlenné tette, hogy kis hajók tüntethessenek egy móló előtt, amelyről a „flottahét” alatt három-ezer katona és civil vendég nézte a hadihajók bemutatóját. A bíróság álláspontja szerint a flottahét „az Egyesült Államok legnagyobb éves tengerészeti eseménye [...], amelynek célja annak bemutatása, hogy a tengerészet jól felkészült, hatékony és az állami pénzek megbízható befektetését jelenti”.⁹⁴ A tiltakozó hajók feliratokat szállítottak, és egy háborúellenes vízi színdarabot is előadtak. A bíróság alkotmányosértőnek nyilvánította a kormányzat biztonsági zónáira vonatkozó előírásokat, mert azok nem voltak eléggé szűkre szabottak, és nem volt bizonyítható, hogy valós, nem pedig hipotetikus célt szolgáltak. A szabályozást a kommunikáció alternatív formái sem tudták megmenteni. Ugyan a bíróság az idő, hely, mód teszt megszokott nyelvezetét használta, bizonyos szigorú mutatókat annak alkalmazását illetően, ami egyértelműen a szólásszabadsághoz fűződő érdek felé billentette a mérleg nyelvét.

A bíróság elfogadta a kormány arra vonatkozó érveit, hogy a terrorista támadások vagy súlyos sérülések megelőzése, illetve a tengerészeti biztonság elősegítése lényeges kormányzati célok, a bíróság ugyanakkor hangsúlyozta, hogy „kézzelfogható bizonyítékkal” kell igazolni, hogy ezek az érdekek veszélyeztetve voltak. A bíróság ahhoz is ragaszkodott, hogy a kormányzat bizonyítsa: egy kisebb méretű biztonsági zónával a tengerészet nem tudta volna elérni célját. A bírák nem fogadták el azt az érvet, hogy megfelelő számú alternatív lehetőség állt a felperesek rendelkezésére üzenetük közvetítésére, pél-

dául nagyobb transzparensnek, nagyobb hajók használata vagy a röpiratok szárazföldön történő osztogatása. Az alternatív megoldás nem hatékony, érvelt a bíróság, ha „a szónok nem érheti el a célközönséget”.⁹⁵ Ebben az esetben nem tudták volna eljuttatni színjátékban kifejezett tiltakozásukat a mólón álló emberekhez, csak akkor, ha közelebb mehetnek hozzájuk. A bíróság azt is megjegyezte, hogy az alternatív lehetőségek nem kielégítőek, ha drágábbak, mint a tiltott módszerek, tekintettel az egyes szónokok korlátozott anyagi lehetőségeire.⁹⁶

A Legfelső Bíróság is elismerte az első alkotmánykiegészítés szigorú értelmezésének szükségét az abortusszal kapcsolatos tiltakozási ügyekben. A Madsen kontra Women’s Health Center ügy⁹⁷ tárgya egy tiltakozókkal szembeni végzés volt,⁹⁸ melynek esetében a bíróság szerint a hagyományos idő, hely, mód tesztnél szigorúbb elbírálásra volt szükség. Ez a megközelítés tanulságos. A bíróság a nagyon szigorú felé közelítő közepesen szigorú tesztet alkalmazott.

„Amikor a tartalomsemleges végzést vizsgáljuk, azt gondoljuk, hogy a szabvány idő, hely, mód teszt nem eléggé szigorú. Arra kell választ találnunk, hogy a végzés támadott rendelkezései a szükségesnél nem terhelik-e jobban a szólást egy jelentős kormányról elérése érdekében.” Bár a különvéleményt meg-

fogalmazók álláspontja szerint a többségi vélemény nem eléggé védelmező, a bíróság gondosan védte a tüntetők jogát, hogy a klinika szolgáltatását igénybe vevő személyeket békésen megközelíthessék, és alkotmányosértőnek nyilvánított egy harminchat láb [kb. 11 méter – *a ford.*] hosszú védőzónát a klinika épülete körül, igaz, alkotmányosnak tartotta a klinika bejárata és kocsifelhajtója melletti, ugyanolyan széles védőzónát.

A bírói döntések erősítik az első alkotmánykiegészítés gyülekezésekkel kapcsolatos védelmét, ha a demonstráció helyszíne a demokrácia működésének fontos terepe, mint például a törvényhozás területe vagy a kormányzati hatalom épületei. A bíróságok például alkotmányosértőnek tartották a tüntetést betiltó szabályozást a Capitolium lépcsőin,⁹⁹ a Legfelső Bíróság járdáján¹⁰⁰ és a Kongresszus épülete előtti téren.¹⁰¹ Am ez csak néhány a számos eset közül, és kiszámíthatatlan, hogy a bírói döntés végül kedvez-e a szólás szabadságának.¹⁰²

Egy pontosan körülhatárolt, a döntést segítő szabályra van szükség. Ennek a szabálynak a következőnek kell lennie: a kormányzati politika és a kormányhivatalnokok ellen irányuló, a véleménynyilvánítást magukba foglaló cselekmények, mint pél-

A TÜNTETÉSEK A POLITIKAI VÉLEMÉNYFORMÁLÁS OLYAN ESZKÖZEI, AMELYEK ERŐT ADNAK A RÉSZTVEVŐKNEK ÉS MEGVÁLTOZTATHATJÁK AZ ORSZÁGOT.

dául felvonulások, tiltakozások vagy demonstrációk, megengedettek a tüntetés tárgyához közeli időben és helyen, és olyan módon, hogy a tüntetőket a célközönség láthassa és hallhassa. Azoknak a tüntetőknél, akik a legnagyobb politikai pártok politikáját ellenzik, meg kell engedni, hogy a képviselők látó- és hallókörzetében tiltakozhassanak, és nem szabad őket demonstrációs zónába zárni. A kormányzati politika és a kormányhivatalnokok ellen irányuló felvonulások, tiltakozások és demonstrációk során a résztvevők elfoglalhatják a tiltakozás különleges helyeit és azokat a színhelyeket, ahol jogsérelmükre orvoslást remélhetnek. Ezek a kormányzati épületek körüli nyilvános terek, a törvényhozás épülete, a Kongresszus, a Fehér Ház, a Legfelső Bíróság, az állami bíróságok, és azok a színhelyek, amelyek a történelem során a politikai tiltakozás helyszínévé váltak, mint amilyen Washingtonban az Ellipszis [a formájáról elnevezett park a Fehér Háztól délre fekszik, és számos tüntetés helyszíne – *a ford.*]. A fenti felvonulásokat, tiltakozásokat vagy demonstrációkat korlátozó bármilyen állami szabályozásnak vagy feltételnek alapvetően kell fontos kormányzati célt szolgálnia és a lehető legkevésbé korlátozó eszközt alkalmaznia.

Ez a „közepesen szigorú” teszt nem csodaszor, és még csak nem is teljesen kategorikus. Azonban azt megmondja a bírónak, hogy mi az alapkövetelmény, nagy terhet ró a kormányzatra, hogy igazolja a korlátozás szükségességét, és megköveteli annak bizonyítását, hogy az alternatívákat figyelembe vették, és nem állt rendelkezésre más, kisebb alapjog-korlátozással járó módszer, amely megoldotta volna a valós és lényeges kormányzati problémát.¹⁰³

VII. HOGYAN MŰKÖDHET A TESZT? A LAFAYETTE PARK ESETE

Ha a politikai demonstrációknak van „különleges helyszínük”, a washingtoni Lafayette park bizonyosan az. Közvetlenül a Fehér Házzal szemben elterülő hét hold [kb. 28 000 négyzetméter – *a ford.*] nagyságú földdarab a mi Hyde parkunk. A sétálóutcával együtt ez a terület az egyet nem értés erőteljes kifejezésének és a politikai tüntetéseknek a fóruma. Bármely napon akár három vagy több demonstráció is lehetett a parkban.¹⁰⁴ Szeptember 11. után a helyzet megváltozott.

2001. szeptember 11. óta huszonöt főnél több embert számláló csoport nem tiltakozhat vagy demonstrálhat a Lafayette parkban.¹⁰⁵ Nincs ilyen korlátozás, ha például turisták egy csoportja akar belépni a

parkba. A huszonöt fő tüntetési tilalom pontosan az az eset, amelyet az új, a szólást védő, közepesen szigorú teszt alapján kellene elbírálni. Először is, a helyszín nem csupán egyike az első alkotmánykiegészítés szerinti „különleges helyeknek”, hanem egyedülálló. Másodsor, a korlátozás demonstrációra, egyértelműen véleménynyilvánító magatartásra vonatkozik. Harmadszor, a korlátozás komoly hatással van a tiltakozásra, hatékonyan megakadályoz bármilyen nagy, ellenvéleményt megfogalmazó összejövetelt a parkban.

A huszonöt fő tilalmat megfogalmazó előírást bíróság előtt megtámadták, de a bírák érvényben hagyták.¹⁰⁶ Álláspontom szerint ha a bírák a fenti, közepesen szigorú tesztet alkalmazták volna, a tilalom biztosan nem marad hatályban. A teszt alapján fennáll a vélelem, hogy a számszerűsített korlátozás érvénytelen, és a kormánynak kell bizonyítania, hogy lényeges kormányzati érdek fűződik a szabályozáshoz, amely egyébként a legkevésbé korlátozó eszközt alkalmazta.

A huszonöt fő korlátozással kapcsolatos ügyben a kormány csatolt egy nyilatkozatot, amelyben úgy érvelt, a tilalomra a terrorizmus elleni védelem miatt volt szükség, különös tekintettel arra, hogy (a) az ártatlan tüntetőket fedezékként használhatják a Fehér Ház elleni terrorista támadás esetén, kihasználhatják a tüntetést a Fehér Ház megfigyelésére, (b) a nagy demonstrációk ösztönzőleg hathatnak a terrorista támadásokra, mert biztosak lehetnek a médianyilvánosságban, (c) a terroristák megtámadhatják a tüntetőket. A kormány nem szolgáltatott semmilyen bizonyítékot a valós veszélyt illetően, és semmivel nem tudta alátámasztani a feltételezett forgatókönyveket. A kormány nem egy valós tüntetés sajátosságaira alapozta álláspontját. Az elsőfokú bíró azonban kritika nélkül elfogadta a kormány állításait. Bár az elnök és az ártatlan emberek épsége iránti aggodalom lényeges kormányzati érdek, a terrorizmus halvány kísértete nem szolgál a tilalom elégséges alapjául. A gyülekezés korlátozása nem is megfelelően szűkre szabott. Túl sok, mégis túl kevés területet ölel fel. A terroristák a turisták egy nagy csoportját ugyanúgy fedezékként használhatják, egy ilyen csoport mégis zavartalanul tartózkodhat a parkban. Túl ságosan beavatkozó a szabályozás, hiszen nem egyértelmű, hogy huszonhat, harminc vagy száz tüntetőt miért nem lehet ugyanolyan könnyen átvizsgálni, mint huszonötöt. És vannak kevésbé korlátozó alternatívák. Megfelelő rendőrségi jelenlét biztosítható, a bejáratok ellenőrizhetők, vannak olyan eszközök, amelyekkel a csomagok alaposan megvizsgálhatók, a fegyverek vagy más veszélyes eszközök felismerhetők. Az elnök feltehetően nagyobb bizton-

ságban van a demonstrációk ideje alatt, tekintettel a fokozott biztonsági elővigyázatosságra, mint egyébként. Ráadásul a Fehér Ház körüli nagy demonstrációk még sosem jelentettek veszélyt.

Ha a kormány spekulatív érvelése elegendő a tüntetők létszámán alapuló tilalom bevezetésére a Lafayette parkban, akkor nincs olyan hely, amelyet ne lehetne hasonló módon lezárni. Sem a Capitolium lépcsői, sem a Legfelső Bíróság előtti járda, még a washingtoni „Szabadság pláza” sem. A Lafayette park területére kiterjesztett tilalom jól példázza, hogy a bírának szükségük van egy előre kidolgozott, határozott tesztre, különben elsodorják őket a kormány általánosságai és a színkód szerinti riadók.

VIII. ÖSSZEGZÉS

Az egyéni szabadságjogok és az első alkotmánykiegészítés által biztosított véleményszabadság szempontjából a jelenlegi történelmi helyzet nem a valaha volt legveszélyesebb. Azonban vannak aggasztó jelek. Ezek egyike a „problémás” tiltakozások és a tüntetések elleni fellépési hullám. Emberek ezrei vonultak fel és tüntettek a jelenlegi kormánynak a terrorizmus elleni háborúval, a globalizációval, a szabadságjogok korlátozásával és a környezetvédelmi rombolással kapcsolatos politikája ellen. A tüntetők viszont erőszakkal, oszlatással, rendőri beszivárgással, felügyelettel, letartóztatásokkal, és szigorú idő, hely, mód szerinti korlátozásokkal találták szembe magukat. Néhány éve a szövetségi esküdtszék tanúként idézett be négy háborúellenes tüntetőt és a Drake Egyetemet, arra kötelezve őket, hogy szolgáltatassanak információt az egyetem keretein belül szerveződött Jogászok Céhe által szponzorált, 2003 őszén tartott háborúellenes fórumról. A kormányzati tisztviselők többek között a Jogászok Céhének taglistáit, napirendjeit, éves jelentéseit akarták megszerezni, látványosan azért, hogy a fórum másnapján az Iowai Nemzeti Gárda ellen elkövetett törvénysértést kivizsgálják.¹⁰⁷ A bírálatok miatt az ügyészség visszavonta az idézéseket,¹⁰⁸ de így is lehet visszatartó hatása az intézkedéseknek. 2003 őszén egy a New York Times által nyilvánosságra hozott titkos FBI-feljegyzés bizonyította, hogy az FBI széles körű információgyűjtést folytat a háborúellenes tüntetők taktikáiról, képzéséről, szerveződéséről, és arra kérték a helyi tisztviselőket, hogy jelentsék a „gyanús” jeleket a terrorizmusellenes osztálynak.¹⁰⁹

Ezeknek a fejleményeknek az ismeretében nem idő előtti a gyülekezési szabadság védelméről való gondolkodás. Jelen írás azt vizsgálta, hogy a bíróság-

ok hogyan ellenőrzik a demonstrációk és tiltakozások idejére, helyére és módjára vonatkozó állami szabályozást. A jelenlegi teszt nem elég merész és nem elég megbízható ahhoz, hogy biztosítsa a közügyekről folytatott „szabad, eleven és nyitott” vitát.¹¹⁰ Egy pontosan megfogalmazott, a szólást védő tesztre van szükségünk, amely a pillanat válságát túléli. A tiltakozások és tüntetések időzítését, a helyszín közelségét és a demonstrációk különleges helyeken való megtartását védő szabályok elfogadása kezdetnek nem rossz.

(Fordította: Bárd Petra)

JEGYZETEK

1. Az Amerikai Egyesült Államok alkotmányának 1791-ben elfogadott első alkotmánykiegészítése szerint: „A Kongresszus nem alkot törvényt vallás alapítása vagy a vallás szabad gyakorlásának eltiltása tárgyában; nem csorbítja a szólás- vagy sajtószabadságot; nem csorbítja a népnek a békés gyülekezéshez való jogát, valamint azt, hogy a kormányhoz forduljon panaszok orvoslása céljából.” (A *ford.*)
2. Az Amerikai Egyesült Államok alkotmánya, 1. alkotmánykiegészítés.
3. Lásd például *Clark versus Community for Creative Non-violence*, 468 U.S. 288 (1984).
4. Lásd Sarah BULLARD: *Free at Last. A History of the Civil Rights Movement and Those Who Died in the Struggle*, New York, Oxford University Press, 1993, 33 (több mint ezer emberi jogi aktivistát tartóztattak le az 1964-es Mississippi Szabadság Nyarán); Harvard SITKOFF: *The Struggle For Black Equality: 1954–1992*, New York, Hill and Wang, 1993, 115 (több mint ezer tüntetőt fogtak el 1961–62-ben Albanyban, Georgia államban); *Uo.*, 118, 127–128 (több mint hússzezer tüntetőt tartóztattak le 1963-ban Birminghamben, Alabamában); Henry HAMPTON, Steve FAYER: *Voices of Freedom. An Oral History of the Civil Rights Movement from the 1950s Through the 1980s*, New York, Bantam Books, 1990, 222 (ezeket fogtak el Selmában, Alabamában, beleértve több mint háromezer személyt, akiket 1965-ben egy hét alatt börtönöztek be); Juan WILLIAMS: *Eyes on the Prize. America's Civil Rights Years, 1954–1965*, New York, Viking, 1987, 190–193 (leírja, amint a birminghami tűzoltók gyermekek és emberi jogi aktivisták ellen vetnek be olyan erejű tűzoltóömlőt, amely még a fák kérgét is letépte). Lásd még *Washington Mobilization Comm. versus Cullinane*, 566 F.2d 107, 111 (D.C. Cir. 1977). (A bíróság elutasította a háborúellenes tüntetők jogorvoslat iránti kérelmét. A felperesek egy háromhetes bizonyítási eljárás során előadták, hogy a washingtoni rendőrség az 1969–71 közötti, a vi-

- etnami háború elleni tüntetések elfojtása céljából álló rendőrségi vonalakat alkalmazott, hogy a menet haladását meggátolja; az oszlatás érdekében mozgó rendőrségi vonalakat vettek igénybe, és úgynevezett besopereket alkalmaztak [azaz mindenkit letartóztattak a tüntetés színhelyén, aki az útjukba került – *a ford.*]; továbbá kiterjedten alkalmazták Washington „odébbmozdulás elmulasztása” szabályát, hogy a nem erőszakos tüntetők tömegeit tartóztathassák le.)
5. Negyven rendőrsége kétezeröttszáz rendőrt bocsátott rendelkezésre – akiket részben abból a nyolc és fél milliárd dollárból finanszíroztak, amelyet a Kongresszus Irakra és Afganisztánra szánt –, hogy felügyeljék azt a néhány ezer tüntetőt, akik az Amerikai Szabadkereskedelmi Térség tárgyalóinak találkozója alatt a globalizáció és a szabadkereskedelmi politika ellen tiltakoztak Miami-ban. A rendőrség ütlegette és elirányította a tiltakozók csoportját, beleértve azokat az orvos-tanhallgatókat is, akik a sérült tüntetők felé igyekeztek. A rendőrség azt állította, hogy nem léptek akcióba, amíg a tüntetők el nem kezdtek lövedékeket dobálni, és hogy az utasítás ellenére sem oszlott a tömeg. Lásd például Les KJOS: *FTAA Dispute Roars On, United Press International*, 4. Dec., 2003 (a továbbiakban UPI); Forrest NORMAN: *Dangerous Medicine For Street Medics Tending To FTAA Protestors, Neutrality Was No Match For Brutality*, Miami New Times, 4 Dec., 2003.
 6. A hibás és brutális rendőrségi akciók az 1968-as chicagói demokratikus gyűlésen, amelyet a legtöbb rendőrségi lázadásnak tekintettek, a vietnami háború elleni mozgalom mellett szimpátiát keltettek, és a mozgalom támogatásra talált. Természetesen nem minden tüntetéssel szembeni erőszakos akció generál szimpátiát és szolidaritást és nem mindenhol. A fent hivatkozott miami tüntetés ügyében például ugyanazon a napon, amikor az AFL-CIO [a legnagyobb amerikai szövetségi szakszervezet – *a ford.*] John Timoneyt, a miami főrendőrt lemondásra szólította fel a tüntetők ellen intézett támadás miatt, a gazdasági kamara díjjal jutalmazta ugyanezen akcióért. Lásd Les KJOS: *I. m.*
 7. Lásd a 105. jegyzetet.
 8. *Mahoney versus Norton*, DDC No. 1: 02CV01715 (2002. augusztus 29. és szeptember 5.) (a szerzőnél).
 9. Neely TUCKER: *Ban on Rallies Upheld for Lafayette Square. Park Service May Deny Permit for Vigils. Judge Tells Christian Activist Group*, Washington Post, 30 Aug., 2002, B3.
 10. *Uo.*
 11. Lásd *Quaker Action Group versus Hickel*, 421 F.2d 1111 (D.C. Cir. 1969) („Quaker Action I”). (Helybenhagyja az elsőfokú bíróságnak a tüntetéseket a Fehér Ház környékén korlátozó végzését.) *Quaker Action Group versus Morton*, 516 F.2d 717 (D.C. Cir. 1975) (Quaker Action IV). (Helybenhagyta az elsőfokú bíróság megállapításait, mely szerint a Fehér Ház korlátozásai a járdán és a Lafayette parkban tartott tüntetés tekintetében alkotmányellenesek, és a kormány a Fehér Ház előtti járda esetében csak hétszázötven fő, a Lafayette parknál pedig csak háromezer fő felett korlátozhatja a demonstrációkat; a fellebbviteli bíróság továbbá felszólította a kormányt olyan eljárás elfogadására is, amelyben kivétel tehető a parkban tartott, háromezer főnél nagyobb létszámú tüntetések esetében.) *Quaker Action Group versus Andrus*, 559 F.2d 716 (D.C. Cir. 1977) (Quaker Action V). (Tisztázza korábbi döntését, és felszólítja a kormányt olyan eljárás elfogadására is, amelyben kivétel tehető a Fehér Ház előtt tartott, hétszázötven főnél nagyobb létszámú tüntetések esetében is.)
 12. Mark A. VENUTI: *Lafayette Park. We Can Stand a Little „Visual Blight”*, Washington Post, 14 Feb., 1988, C8.
 13. *Uo.*
 14. *Uo.*
 15. 468 U.S. 288 (1984).
 16. *Uo.*
 17. *Uo.*, 304 (belső idézések kihagyva).
 18. *Uo.*, 303.
 19. *Service Employee Int’l Union versus City of Los Angeles*, 114 F. Supp. 2d 966, 968 (C.D. Cal. 2000).
 20. *Uo.*, 972.
 21. *Uo.*
 22. *Uo.*
 23. *Uo.* A 2000-ben Philadelphiában tartott republikánus gyűlés eredménye a kritikus hangok kreatívabb elnyomása lett. A városi tisztviselők engedélyt adtak republikánus csoportok számára az összes közeli terület elfoglalására, megakadályozva ezzel, hogy azokat mások is igénybe vehessék. Lásd Jonathan JANISZEWSKI: *Comment. Silence Enforced Through Speech. Philadelphia and the 2000 Republican Convention*, 12 Temple Political and Civil Rights Law Review 121 (2002).
 24. Ian URBINA: *Police Face Lawsuits over Tactics at Big Protests*, New York Times, 19 Nov., 2003, B4.
 25. Bill PENNINGTON: *GOLF. Sodden Lot Will be Site of Protests Tomorrow*, New York Times, 11 Apr., 2003, S3.
 26. *Uo.*
 27. *Uo.*
 28. *Union Tribune News Services, Burk Loses Appeal over Gate Picket*, San Diego Union Tribune, 10 Apr., 2003, D10.
 29. ACLU honlapja: [www.aclu.org/FreeSpeech/FreeSpeech.cfm? ID=13699&c=86](http://www.aclu.org/FreeSpeech/FreeSpeech.cfm?ID=13699&c=86).
 30. Kiegészített kereset, *Acorn versus City of Philadelphia*, 2004 U.S. Dist. LEXIS 8446 (E.D. 2004) (No. 03-4312) (a továbbiakban kereset).
 31. *Uo.*
 32. *Uo.*
 33. *Uo.*

34. *Uo.*
35. *Uo.*
36. ACLU honlapja: www.aclu.org/FreeSpeech/FreeSpeech.cfm?ID=13699&c=86.
37. Az eljárás jegyzőkönyve, *Pennsylvania versus Neel* (2002), Alperes bizonyítéka 2 (a szerzőnél).
38. *Uo.*, 9.
39. *Uo.*, 11–16.
40. Richard W. STEVENSON: *Protestors Chant and Boo As Bush Honors Dr. King*, New York Times, 16 Jan., 2004, A11.
41. Warren HOGUE: *The Struggle for Iraq. Allies*, New York Times, 12 Nov., 2003, A8.
42. Kereset, lásd a 30. jegyzetet.
43. Lucy BARBER: *Marching on Washington. The Forging of an American Political Tradition*, Berkeley, University of California Press, 2002.
44. David A. FAHRENTHOLD, Manny FERNANDEZ: *City's Quandary. Peaceful Streets vs. Right to Assemble*, Washington Post, 17 Oct., 2002, T10; *Did D.C. Police Go Too Far?*, Washington Post, 1 Oct., 2002, B1.
45. Robyn E. BLUMMER: *Miami Crowd Control Would Do Tyrant Proud*, St. Petersburg Times, 30 Nov., 2003, 1P (a rendőrség gumilövedéket és borssal töltött festéklabdákat vetett be a tömegoszlatáshoz).
46. A Pink Kód a háborúellenes csoport neve. A csoport így kívánt reagálni a kormány színekódot használó riasztórendszerére. A következőt kántálták: „Bush szerint piros kód, szerintünk rózsaszín kód.” Sylvia MORENO, Lena H. SUN: *In Effort to Keep the Peace, Protestors Declare „Code Pink”*, Washington Post, 9 Mar., 2003, C1.
47. *Uo.*
48. Már az a tény, hogy a közvélemény elfordult a más véleményt vallóktól, elegendő indok arra, hogy megerősítést nyerjen e vélemények védelme. Lásd az 51–59. jegyzetet.
49. BARBER: *I. m.*, 225.
50. Owen M. FISS: *Silence on the Street Corner*, 26 Suffolk U.L. Rev. 1, 3 (1992).
51. *Whitney versus California*, 274 U.S. 357, 375–376 (1927) (különvélemény).
52. Lee BOLLINGER: *The Tolerant Society*, New York, Oxford University Press, 1986, 8–11, 104–105.
53. Steven SHIFFRIN: *The First Amendment, Democracy, and Romance*, Cambridge, Mass., Harvard University Press, 1990, 86–87.
54. BARBER: *I. m.*, 44–74.
55. *Uo.*, 75–107.
56. Randall KENNEDY: *Martin Luther King's Constitution. A Legal History of the Montgomery Bus Boycott*, 98 Yale Law Journal 999, 1000–1001 (1989); David J. GAROW: *Protest at Selma. Martin Luther King, Jr., and the Voting Rights Act of 1965*, New Haven, Conn., Yale University Press, 1978, 133–178; Jack BASS: *Taming the Storm. The Life and Times of Judge Frank M. Johnson, Jr. and the South's Fight Over Civil Rights*, New York, Doubleday, 1993, 254–255.
57. BARBER: *I. m.*, 180.
58. Az „értékes beszéd” a bíróságok és a jogtudomány által használt kifejezés, amellyel a politikai beszédre vagy vitára, illetve a közérdekekkel, közpolitikával kapcsolatos diskurzusra utalnak. Lásd például Cass R. SUNSTEIN: *Democracy and the Problem of Free Speech*, New York, The Free Press, 1993, 37 (definiálja a „politikai beszédet” és amellett érvel, hogy az „értékes” beszéd); lásd még David E. STEINBERG: *Alternatives to Entanglement*, 80 Kentucky Law Journal 691, 714 (1992) (a politikai beszédhez fűzött fokozott érdek következményeinek vizsgálata).
59. Lásd *Clark versus Community for Creative Non-Violence*, 468 U.S. 288, 314 (1984) (Marshall bíró különvéleménye: „A kommunikáció olcsó verzióját korlátozó tartalomsemleges szabályozás leginkább a viszonylag szegény szónokokat érinti, és azokat a gondolatokat, amelyeket jellemzően ezek a szónokok képviselnek”); William E. LEE: *Lonely Pamphleteers, Little People, and the Supreme Court: The Doctrine of Time, Place, and Manner Regulations of Expression*, 54 George Washington Law Review 757, 765, 806–810 (1986) (az olcsó média – mint például szórólapok, felvonulások, utcai demonstrációk és a sztrájkosság – sokkal fontosabb a szegény szónokok számára, mint a gazdagok számára) (a továbbiakban: *Lonely Pamphleteers* [„magányos röpiratírók” – *a ford.*]).
60. Lásd Susan WILLIAMS: *Content Discrimination and the First Amendment*, 139 University of Pennsylvania Law Review, 615, 681 (1991) (demokrácielméleti szempontból vizsgálja a vélemény értékét és a mostani republikánus reneszánszt).
61. „Mindezek felett az első alkotmánykiegészítés azt jelenti, hogy a kormány nem korlátozhatja a szólást annak üzenete, gondolatisága, tárgyköre, tartalma miatt.” *Police Dep't versus Mosley*, 408 U.S. 92, 95 (1972). Lásd például Elena KAGAN: *Private Speech, Public Purpose. The Role of Governmental Motive in First Amendment Doctrine*, 63 University of Chicago Law Review 413, 451–156 (1996); Geoffrey R. STONE: *Content Regulation and the First Amendment*, 254 William and Mary Law Review 189, 189–197 (1983).
62. *Burson versus Freeman*, 504 U.S. 191, 198 (1992) (fenntartja a választás napján a szavazóhelyiségek körüli kampánymentes zónák alkotmányosságát).
63. *Heffron versus Int'l Soc'y for Krishna Consciousness*, 452 U.S. 640 (1981) (fenntartja az állami mezőgazdasági szabályozás alkotmányosságát, amely kijelölt elárusítóhelyekre korlátozza az irodalom terjesztését és eladását a vásárokon és kiállításokon). A modern idő, hely

- és mód teszt részeit az 1930-as és 1940-es évek jogeseiteiben munkálták ki. Lásd például *Kovacs versus Cooper*, 336 U.S. 77 (1949) (fenntartja az úgynevezett hangoz teherautók szabályozásának alkotmányosságát).
64. 391 U.S. 367 (1968).
65. *Uo.*, 374.
66. WILLIAMS: *I. m.*, 619–620. (megjegyzí, hogy a korában külön kezelt idő, hely és mód teszt, valamint a szimbolikus beszéd szabályozásának elvei egybeolvadtak).
67. Lásd például *Ward versus Rock Against Racism*, 491 U.S. 781 (1989); *Clark versus Community for Creative Non-Violence*, 468 U.S. 288, 298 (1984); *Members of the City Council versus Taxpayers for Vincent*, 466 U.S. 789, 804–812 (1984).
68. Például *Lonely Pamphleteers*, 59. jegyzet.
69. C. Edwin BAKER: *Unreasoned Reasonableness. Mandatory Parade Permits And Time, Place, And Manner Regulations*, 78 Northwestern University Law Review 937, 942 (1983).
70. *Uo.*, 943–944.
71. Lásd *Cohen versus California*, 403 U.S. 15 (1971) (a kormány nem tilthatja meg a tüntető üzenetét, mely szerint „b... meg a katonai behívót”).
72. Hasonlítsd össze a Mahoney kontra Norton jogesetet, amely helyt ad a kormány kérelmének, a kormány álláspontját elutasító Bay Area Peace Navy kontra United States (914 F.2d 1224 [9th Cir. 1990] ügygel.
73. *Members of the City Council of Los Angeles versus Taxpayers for Vincent*, 466 U.S. 789 (1984).
74. *Frisby versus Schultz*, 487 U.S. 474 (1988).
75. *Kovacs versus Cooper*, 336 U.S. 77 (1949).
76. *Heffron versus Int'l Soc'y for Krishna Consciousness*, 452 U.S. 640 (1981).
77. *Uo.*, 803.
78. *Lederman versus United States*, 291 F.3d 36, 44 (D.C. Cir. 2003).
79. Hasonlítsd össze a Schneider kontra State (308 U.S. 147, 163 [1939]) jogesetet (megsemmisíti a szórólapozás tilalmát, mondván, nem lehet vizsgálni, hogy az alperes számára alternatívák rendelkezésre álltak-e, mivel „nem lehet előírni, hogy valaki megfelelő helyen gyakorolja a szólásszabadságát, azzal az érveléssel, hogy a kérdéses helyen nem, de máshol gyakorolhatja szabadságjogát”) a *Members of the City Council kontra Taxpayers for Vincent* (466 U.S. 789 [1984]) ügygel (fenntartja a középületeken való feliratok tilalmának jogszerűségét azon az egyszerű alapon, hogy léteznek alternatív megoldások).
80. Lásd kereset, 30. jegyzet.
81. Több szerző kritizálta ezt a fejleményt, sőt egyikük szerint a bíróság tartalmi szabályozásra való összpontosítása a fő oka annak, hogy az idő, hely és mód teszt elhanyagolt kategóriává vált. WILLIAMS: *I. m.*, 623.
82. 319 U.S. 624 (1943).
83. Lásd például David S. DAY: *The Incidental Regulation of Free Speech*, 42 University of Miami Law Review 491, 499–500 (1988) (az esetleges szabályozást mint a kifejezési szándékra általánosan alkalmazandó szabályt írja le).
84. Valóban, a jelen írásban használt kategóriák, a tartalomszabályozás, a kvázi tartalomszabályozás és az idő, hely, mód teszt nem egyezik a Day által alkalmazott osztályozással. *Uo.*
85. Lásd *Lonely Pamphleteers*, 58. jegyzet.
86. Lásd *Community for Creative Non-Violence*, 468 U.S. 288 (1984).
87. Ronald J. KROTOSZYNSKI: *Celebrating Selma. The Importance Of Context In Public Forum Analysis*, 104 Yale Law Journal 1411, 1413–1414 (1995).
88. A gyorsforgalmi, angolul *high occupancy lane* (HOV) olyan sáv, amelyet azoknak a gépjárműveknek tartanak fenn, amelyben a vezetőn kívül legalább még egy ember utazik (*a ford.*).
89. Vincent BLASI: *The Pathological Perspective and the First Amendment*, 85 Columbia Law Review 449, 449–452 (1985).
90. John Hart ELY: *Flag Desecration. A Case Study in the Roles of Categorization and Balancing in First Amendment Analysis*, 88 Harvard Law Review 1482, 1501 (1975) (a továbbiakban ELY: *Flag Desecration*); John Hart ELY: *Democracy And Distrust* 57 (1980).
91. ELY: *Flag Desecration*, 1501.
92. Lásd például a 99. jegyzetet.
93. 914 F.2d 1224 (9th Cir. 1990).
94. *Uo.*, 1225.
95. *Uo.*, 1229. Lásd még *Students Against Apartheid Coalition versus O'Neil*, 660 F. Supp. 333, 339–40 (W.D. Va. 1987) (kimondja, hogy az egyetemi szabályzat, amely tiltja a tiltakozóbódék felállítását a gyepen, ahol az egyetem vezetősége szokott ülésezni, nem lesz jogszerű azáltal, hogy az egyetem más területein, ahol a vezetőség, azaz a célközönség nem látja a demonstrációt, felállíthatnak ilyen bódékat); *Dr. Martin Luther King Jr. Movement, Inc. versus City of Chicago*, 419 F. Supp. 667, 674 (N.D. Ill. 1976) (a feketék lakta környéken keresztülvezető tüntetési útvonal nem alkotmányos alternatívája a fehérek lakta övezeten keresztülvezető útvonalnak, amennyiben a demonstráció célközönsége a fehér lakosság).
96. 914 F.2d at 1229 n.3.
97. 512 U.S. 753 (1994).
98. *Uo.* A többség véleménye szerint a bírói végzéseket szigorúbban kell vizsgálni, mint a törvényeket, mivel ezek csak egy bíró véleményét tükrözik, és nem egy szociális érdeket előmozdító jogalkotói döntést képviselnek, és mert azok esetében nagyobb a cenzúra és a diszkrimináció veszélye.

99. *Lederman versus United States*, 291 F. 3d 36, 44 (D.C. Cir. 2003).
100. *United States versus Grace*, 461 U.S. 171, 180 (1983).
101. *Edwards versus South Carolina*, 372 U.S. 229, 236–239 (1963).
102. Például a bíróságok a Lafayette parkban, a Fehér Ház előtti járdán és az ENSZ bejárata előtt tartott tüntetések elleni tilalom jogszerűségét is fenntartották. Lásd *Clark versus Community for Creative Non-violence*, 58. jegyzet (Lafayette park); *Quaker Action Group versus Hickel*, 10. jegyzet (a Fehér Ház járdája); *United for Peace & Justice versus City of New York*, 243 F. Supp. 2d 19, 323 F.3d 175 (2d Cir. 2003) (ENSZ).
103. Mintegy analógiaként arra nézve, hogy a bírácoknak a szabadságjogokat veszélyeztető időkben strukturált döntést kell hozniuk, az alábbi cikk megjegyzi, hogy háborús időkben a bíróságok, szemben a közvélekedéssel, fontos szerepet játszanak a végrehajtó hatalom ellenőrzésében. Szerepüket elsősorban az intézményi struktúrák és eljárások betartatásával látják el. Samuel ISSACHAROFF, Richard H. PILDES: *Between Civil Libertarianism and Executive Unilateralism: An Institutional Process Approach to Rights During Wartime*, 5 Theoretical Inquiries In Law, 1 (Jan. 2004), <http://www.bepress.com/til/default/vol5/iss1/art1>.
104. *Clark versus Community for Creative Non-Violence*, 468 U.S. 288 (1984).
105. Jelen írás nyomtatásba kerülésekor a huszonöt fős tilalom megszűnt – legalábbis egy időre. 2001. szeptember 11-ét követően 2004 márciusáig a Belügyminisztérium attól tette függővé a tilalom meghosszabbítását, hogy a titkosszolgálat kérvényezi-e. Mivel a titkosszolgálat sem márciusban, sem áprilisban nem kérte a tilalom meghosszabbítását, a tiltakozásokat csak a rendes indokok alapján lehet korlátozni.
106. *Mahoney versus Norton*, 6. jegyzet.
107. Monica DAVEY: *An Antiwar Forum in Iowa Brings Federal Subpoenas*, New York Times, 10 Feb., 2004, 5. hasáb, 14.
108. Jeff ECKHOFF, Mark SEIBERT: *U.S. Officials Drop Activist Subpoenas; Judge Lifts Drake Gag Ordering Probe of Antiwar Protest*, Des Moines Register, 11 Feb., 204, A1.
109. Nat HENTOFF: *J. Edgar Hoover Back at the „New” FBI*, Village Voice, 16 Dec., 2003, 30.
110. *New York Times versus Sullivan*, 376 U.S. 254 (1964).